

Водночас різнопланова робота І. Кривошеї спонукає й до дискусії з окремих питань. Зокрема, твердження автора про визнання козацтва окремим станом суспільства Речі Посполитої польським дослідником В. Томкевичем виглядає більш ніж сумнівним. Означення неурядової старшини «окремою групою правлячої верхівки» підважує логічний ряд її «неурядовості». Коректніше було б віднести її просто до козацької старшини як окремої категорії козацького стану. При висвітленні процесу зародження та трансформації значного товариства до появи сталих чинів неурядової старшини, що охопив століття, логічно було б виділити його основні, досить тривалі у часі етапи, наголосивши на їх специфіці та джерелах формування персонального складу цієї соціальної групи.

Динаміка зростання чисельності військового товариства у XVIII ст. засвідчує певні закономірності формування неурядової старшини. Водночас варто було б наголосити на визначальних рисах нового чину, що дало змогу його представникам ефективно адаптуватися до бюрократичної чиновницької структури Російської імперії наприкінці XVIII ст. Теза про встановлення «динаміки чисельності та особового складу» неурядової старшини вимагає відповіді на питання про її питому вагу у козацькому стані. Це важливо для майбутніх досліджень соціальної структури українського суспільства та демографічних процесів цієї епохи.

Проте вищезазначені роздуми не знижують наукових здобутків автора. Книга І. Кривошеї є вагомим внеском у вітчизняні дослідження соціальної історії Української козацької держави. Вона, безумовно, зацікавить не лише фахівців, але й широкий читацький загал.

Vitaly Shcherbak

Rec. ad op.: **Kryvosheia I. Nongovernmental officers of Ukrainian Cossack state (XVII–XVIII c.). — K. : Dmitriy Burago Publishing House, 2014. — 615 p.**

УДК 94:378(477-25)"1991/2012"

Оксана Салата

Антонюк Т.Д. Міжнародні зв'язки київських університетів у 1991–2012 рр. : [моногр.] / Тетяна Дмитрівна Антонюк. — Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. — 586 с.

Важливим напрямком історичних досліджень у період становлення України як рівноправного суб'єкта міжнародного простору стало вивчення сутності й перебігу суспільних процесів та їх взаємозв'язків. Відтак актуальним є дослідження міжнародних зв'язків вищих навчальних закладів України, явища інтеграції національної системи вищої освіти до європейського і світового освітніх просторів.

З огляду на актуальність і наукову доцільність проблеми авторка на підставі аналізу конкретно-історичного матеріалу з'ясувала головні тенденції розвитку міжнародних зв'язків вищих навчальних закладів України у 1991-2012 рр., узагальнила досвід окремих університетів м. Києва, проаналізувала освітню політику в сфері міжнародного співробітництва та законодавче забезпечення процесу інтеграції української системи вищої освіти в міжнародний освітній простір, основні напрями і форми співпраці київських університетів із зарубіжними вищими навчальними закладами.

Уперше було доведено, що значущим фактором гальмування інтеграційних процесів у сфері вищої освіти є брак цілісного концептуального бачення нової моделі вищої освіти.

Вивчаючи інтеграційні процеси у сфері вищої освіти, авторка визначила напрямки активізації міжнародного співробітництва університетів, серед них: послідовна освітня політика, яка забезпечить успішну адаптацію українського законодавства до принципів, узятих за основу освітньою системою Європи; рішуче проведення освітньої реформи; поєднання зусиль МОН України й АПН України; внутрішня академічна мобільність викладачів і студентів; набуття університетами реальної

автономії; вирішення проблеми підготовки університетських кадрів найвищої кваліфікації, постійне вдосконалення комунікативних компетентностей суб'єктів вищої освіти; стимулювання науковців і викладачів до активізації мобільності та міжнародного співробітництва; створення системи вищої освіти, що відповідає європейським стандартам, та ін.

Таким чином, рецензована монографія є першою спробою комплексного дослідження розвитку міжнародних зв'язків київськими університетами в новітній період історії України, тому окремі положення висновків потребують більшої уваги автора. Загалом монографічне дослідження є важливою працею з історії освіти в Україні і необхідною для повного осмислення місця вищої освіти в інтеграційних процесах, спрямованих до європейського простору.

Oksana Salata

Rec. ad op.: **Antoniuk T. International Relations of Kyiv Universities in 1991–2012: Monograph / Tetiana Dmytrivna Antoniuk. — Vinnytsia : TOV “Nilan LTD”, 2015. — 586 p.**